

# PROGRAMMA R. MURRAY SCHAFER SPECIAL

DE IJSBREKER DINSDAG 5 JUNI 1984 21.00 uur

## MUSIC FOR WILDERNESS LAKE 1979

voor 12 trombones, o.l.v. R. MURRAY SCHAFER.

M.m.v. HERMAN BEKKERS, HANS GRIN, HARRY DIETERMAN,  
PETER POEL, BEN VAN DIJK, LOUIS NEEFS, ALBERT ZUYDERDUIN,  
ANDRE KEIZER, WOLTER WIERBOS, FRANK MIGCHIESEN,  
BERT RIDDER en RUUD WELLE.

pauze

## STRINGQUARTET no.1 1970

ARDITTI QUARTET : IRWIN ARDITTI viool  
ALEXANDER BALANESCU viool  
LEVINE ANDRADE altviool  
ROHAN DE SARAM cello

## FELIX'S GIRLS 1979

9 liederen op teksten van Henry Felix

BERNADETTE TER HEYNE sopraan  
ELISABETH STRUMPHLER alt  
JON THORSTEIN SSON tenor  
DAVID SHAPIRO bas

## MUSIC FOR WILDERNESS LAKE

film van een uitvoering van dit werk in C nada, Ontario.

de akoestische vervuiling van de grote steden aangetoond, maar ook geprobeerd een basis te leggen voor 'acoustic design', het ontwerpen van een beter geluid-leefmilieu.

In het Stedelijk Museum is van 5 tot en met 28 juni een tentoonstelling ingericht met grafische partituren van R. Murray Schafer.

In het Holland Festival 1985 wordt Schafers muziek-theatrale ritueel 'RA' opgevoerd. Dit werk, eerder uitgevoerd te Toronto in 1983, is gebaseerd op de mythe van de egyptische zonnegod Ra: zijn dagelijks sterven, zijn afdaling in de hel en zijn wederopstanding. Het publiek wordt actief betrokken bij deze twaalf uur durende totaalervaring: een egyptische maaltijd en een uur gezamenlijke slaap maken deel uit van dit ritueel.

## PROGRAMMA-TOELICHTINGEN R. MURRAY SCHAFER

**MUSIC FOR WILDERNESS LAKE** is openlucht-muziek voor twaalf trombones. Het is in twee opzichten een experiment: ten eerste is het een poging om de traditionele patronen van een vast-geroeste concertpraktijk te doorbreken; ten tweede is het een akoestische proefneming in het ontwerpen van een grootschalige klankomgeving ('soundscape'), die zich vermengt met de eigen geluiden van de plaats van handeling.

'Het is belangrijk dat de 'soundscape' van het meer waar dit werk wordt gespeeld bestaat uit natuurlijke geluiden', schrijft Schafer in zijn inleiding, 'en niet uit door mensen gemaakt geluid - dus zonder lawaai van verkeer en vliegtuigen -, want er moet een wisselwerking ontstaan tussen de musici en de omgeving. Op in de partituur aangegeven plaatsen pauzeren de spelers om de omgeving te kunnen horen terugzingen.'

Het is duidelijk dat een uitvoering aan de Amstel in belangrijke mate zal afwijken van de eerste uitvoering in het merengebied van Ontario. Amsterdam - en heel Nederland trouwens - is akoestisch zo vervuild, dat Schafers oorspronkelijke intenties in een heel nieuw licht zullen komen te staan.

Ook is dit een veel kleinschaliger uitvoering: in Canada stonden de trombonisten - opgesteld in drie groepen van vier - een kilometer uit elkaar. Dat betekende dat ze elkaar pas na drie seconden konden horen. Schafer heeft daar in zijn muziek terdege rekening mee gehouden. Waar nodig synchroniseerde hij de inzetten met behulp van vlagsignalen, vanuit een boot in het midden van het meer.

Vooruitlopend op het Holland Festival 1985, waarin Canadese kunst en cultuur een belangrijke plaats zullen innemen, wordt dit jaar al aandacht besteed aan het werk van de componist R. Murray Schafer.

**R(aymond) Murray Schafer** is geboren in 1933. Hij studeerde piano en compositie aan het conservatorium van Toronto. Vervolgens werkte hij vijf jaar lang in Europa, onder andere als interviewer bij de BBC. In 1961 keerde hij terug naar Toronto, waar hij de 'Ten Centuries Concerts' oprichtte, een organisatie voor het uitvoeren van eigentijdse en andere zelden gespeelde muziek. Van 1963 tot 1965 was hij 'composer-in-residence' aan de Memorial University van Newfoundland, en van 1965 tot 1975 was hij hoogleraar communicatiewetenschappen aan de Simon Fraser University in Brits Columbia. Sindsdien heeft hij zich teruggetrokken op een boerderij in Noord-Ontario, om meer tijd aan muziek, en vooral aan het componeren, te kunnen besteden.

R. Murray Schafer is een man met veelzijdige interesses en vaardigheden, die hij op allerlei manieren met elkaar combineert. Hij heeft verscheidene boeken geschreven: een roman, poëzie, essays, een boek over Ezra Pound en over E.T.A. Hoffmann, en een aantal boeken over muzikale vorming, geluid en muziek.

In zijn werk zijn vorm en inhoud vaak onlosmakelijk met elkaar verbonden: typografie en vormgeving zijn in veel van zijn muziek en geschriften essentiële bestanddelen.

Schafers omvangrijkste boek is 'De tuning of the world' (1977), waarin de resultaten zijn neergelegd van zijn 'World-Soundscape'-project, een reeks van onderzoeken naar de akoestische ecologie van de wereld. Zijn publikaties over muzikale vorming hebben dikwijls pakkende titels als 'Ear cleaning', 'The book of noise' of 'The rhinoceros in the classroom'. Zijn pedagogische benadering lijkt wel wat op die van John Cage, met name het idee dat elk geluid dat ons omringt het waard is om naar geluisterd te worden. Zo laat hij in zijn essay 'The listening book' de lezer luisteren naar het boek dat hij aan het lezen is. Het toeval speelt echter bij hem een veel kleinere rol dan bij Cage. Schafer accepteert niet ieder geluid zonder meer, maar zoekt naar de kwaliteiten en de muzikale bruikbaarheid ervan. In deze ondogmatische, maar kritische aanpak is de relatie van de mens tot het hem omringende 'klankschap' het uitgangspunt. En dat weerspiegelt zich ook in zijn muziek.

Emotie en intuïtie zijn sleutelwoorden: techniek en theorie zijn daaraan ondergeschikt. Zijn werk draagt weliswaar onmiskenbaar de sporen van de vernieuwingen uit de jaren zestig (en soms ook van zijn schoolmuziek-activiteiten), maar laat zich toch moeilijk onder één stilistische noemer samenvatten, mede omdat hij allerlei niet strikt muzikale elementen door zijn muziek heen weeft: taal, poëzie, typografie, theater. Een partituur kan een tekening zijn, en andersom. In veel van zijn muziek komt zijn belangstelling voor oosterse cultuur en filosofie naar voren; ook heeft hij een voorliefde voor teksten in dode talen. De klank is daarbij belangrijker dan de inhoud. Ook het omgekeerde komt voor: dan vraagt hij uitdrukkelijk dat een tekst wordt gezongen in de taal van het land van uitvoering. Vaak zijn die teksten pessimistisch van toon, of geëngageerde aanklachten tegen diktaturen of schendingen van de natuur.

Toch zijn ook humor, klankschoonheid en puur muziekplezier belangrijke ingrediënten van zijn muzikaal vocabulaire. Want Schafer is een extravert kunstenaar, die rekening houdt met zijn luisteraars en werkt aan een betere wereld. In zijn onderzoeken naar 'soundscapes' heeft hij niet alleen

de akoestische vervuiling van de grote steden aangetoond, maar ook geprobeerd een basis te leggen voor 'acoustic design', het ontwerpen van een beter geluid-leefmilieu.

In het Stedelijk Museum is van 5 tot en met 28 juni een tentoonstelling ingericht met grafische partituren van R. Murray Schafer.

In het Holland Festival 1985 wordt Schafers muziek-theatrale ritueel 'RA' opgevoerd. Dit werk, eerder uitgevoerd te Toronto in 1983, is gebaseerd op de mythe van de egyptische zonnegod Ra: zijn dagelijks sterven, zijn afdaling in de hel en zijn wederopstanding. Het publiek wordt actief betrokken bij deze twaalf uur durende totaalervaring: een egyptische maaltijd en een uur gezamenlijke slaap maken deel uit van dit ritueel.

## PROGRAMMA-TOELICHTINGEN R. MURRAY SCHAFER

**MUSIC FOR WILDERNESS LAKE** is openlucht-muziek voor twaalf trombones. Het is in twee opzichten een experiment: ten eerste is het een poging om de traditionele patronen van een vast-geroeste concertpraktijk te doorbreken; ten tweede is het een akoestische proefneming in het ontwerpen van een grootschalige klankomgeving ('**soundscape**'), die zich vermengt met de eigen geluiden van de plaats van handeling.

'Het is belangrijk dat de 'soundscape' van het meer waar dit werk wordt gespeeld bestaat uit natuurlijke geluiden', schrijft Schafer in zijn inleiding, 'en niet uit door mensen gemaakt geluid - dus zonder lawaai van verkeer en vliegtuigen-, want er moet een wisselwerking ontstaan tussen de musici en de omgeving. Op in de partituur aangegeven plaatsen pauzeren de spelers om de omgeving te kunnen horen terugzingen.'

Het is duidelijk dat een uitvoering aan de Amstel in belangrijke mate zal afwijken van de eerste uitvoering in het merengebied van Ontario. Amsterdam - en heel Nederland trouwens - is akoestisch zo vervuild, dat Schafers oorspronkelijke intenties in een heel nieuw licht zullen komen te staan.

Ook is dit een veel kleinschaliger uitvoering: in Canada stonden de trombonisten - opgesteld in drie groepen van vier - een kilometer uit elkaar. Dat betekende dat ze elkaar pas na drie seconden konden horen. Schafer heeft daar in zijn muziek terdege rekening mee gehouden. Waar nodig synchroniseerde hij de inzetten met behulp van vlagsignalen, vanuit een boot in het midden van het meer.